

ЦИЈЕНА:

За Црну Гору на годину 8 круна, на по године 4 круна.
За Аустро-Угарску Босну и Херцеговину на годину 12 кр. на по године 6 круна.
За све остале земље годишње 20 франка у злату, на по године 10 франка у злату.
Претплата се прима само у годишњим и полугод. роковима.
Поједини број 20 пара.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ

Претплата се шаље поштом, само и испосредством администрације „Гласа Црногорца“ на Цетиње, а коме је наручије, г. Вољну Рамаданиновићу, К. Ц. агенту у Мотор.
Допис се шаље Уредништву. Рукописи се не враћају.
За огласе плаћа се: за сваку ријеч или за број од пет цифара по 4 пара за први пут, а за сваки даљи пут по 2 пара.

Власник: Државна Штампарија

Издаје суботом

Одговорни уредник: С. Рамаданиновић

СЛУЖБЕНИ ДИО

МИ
НИКОЛА Iпо милости Божјој
КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Унутрашњих Дјела постављамо:

за секретара прве класе Управног Одјељења Министарства Унутрашњих Дјела Милисаву М. Деловића, досадашњег класистичара, у рангу секретара прве класе истога Министарства, по потреби службе.

Наш Министар Унутрашњих Дјела нека изврши овај указ.

Цетиње, 15. октобра 1909.

НИКОЛА с. р.

Министар Унутрашњих Дјела,
Ј. С. Пламенац с. р.

МИ
НИКОЛА Iпо милости Божјој
КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Унутрашњих Дјела постављамо:

за статистичара Министарства Унутрашњих Дјела, у рангу секретара друге класе, Мићуна Павићевића, досадашњег судију општине вароши Цетиња.

Наш Министар Унутрашњих Дјела нека изврши овај указ.

Цетиње, 16. октобра 1909 год.

НИКОЛА с. р.

Министар Унутрашњих Дјела,
Ј. С. Пламенац с. р.

МИ
НИКОЛА Iпо милости Божјој
КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Унутрашњих Дјела постављамо:

за племенског капетана пољске капетаније Блажа Анђелића, досадашњег капетана липовске капетаније, по потреби службе.

Наш Министар Унутрашњих Дјела нека изврши овај указ.

Цетиње, 15. октобра 1909. год.

НИКОЛА с. р.

Министар Унутрашњих Дјела,
Ј. С. Пламенац с. р.

МИ
НИКОЛА Iпо милости Божјој
КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Унутрашњих Дјела постављамо:

за секретара обласне управе у Колашину Радована Дрљевића, досадашњег вршиоца дужности секретара исте Управе.

Наш Министар Унутрашњих Дјела нека изврши овај указ.

Цетиње, 27. октобра 1909. год.

НИКОЛА с. р.

Министар Унутрашњих Дјела,
Ј. С. Пламенац с. р.

МИ
НИКОЛА Iпо милости Божјој
КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Унутрашњих Дјела постављамо:

за писара мркојевићке капетаније Петра Ивовића.

Наш Министар Унутрашњих Дјела нека изврши овај указ.

Цетиње, 19. октобра 1909. год.

НИКОЛА с. р.

Министар Унутрашњих Дјела,
Ј. С. Пламенац с. р.

МИ
НИКОЛА Iпо милости Божјој
КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Унутрашњих Дјела постављамо:

за обласног економа Приморско-Црмичке Области Лаза Миљановића, досадашњег руковођа расадника на Даниловом Граду.

Наш Министар Унутрашњих Дјела нека изврши овај указ.

Цетиње, 20. октобра 1909. год.

НИКОЛА с. р.

Министар Унутрашњих Дјела,
Ј. С. Пламенац с. р.

МИ
НИКОЛА Iпо милости Божјој
КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Унутрашњих Дјела, а по саслушању Нашег Министарског Савјета, ријешили смо и рјешавамо:

да се Милан Рамаданиновић, секретар прве класе — у рангу члана Главне Државне Контроле, — Министарства Унутрашњих Дјела, на основу члана 45. Закона о чиновницима грађанског реда, стави у пензију, која му по годинама службе припада.

Наши Министри Унутрашњих Дјела и Финансија нека изврше овај указ.

Цетиње, 15. октобра 1909. год.

НИКОЛА с. р.

Министар Унутрашњих Дјела,
Ј. С. Пламенац с. р.

Министар Финансија и Грађевина,
Душан Вукотић с. р.

МИ
НИКОЛА Iпо милости Божјој
КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Унутрашњих Дјела, а по саслушању Нашег Министарског Савјета, ријешили смо и рјешавамо:

да се Сава Анђелић, племенски капетан пољске капетаније, на основу члана 45. Закона о чиновницима грађанског реда, стави у пензију, која му по годинама службе припада.

Наши Министри Унутрашњих Дјела и Финансија нека изврше овај указ.

Цетиње, 15. октобра 1909. год.

НИКОЛА с. р.

Министар Унутрашњих Дјела,
Ј. С. Пламенац с. р.

Министар Финансија и Грађевина,
Душан Вукотић с. р.

МИ
НИКОЛА Iпо милости Божјој
КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Унутрашњих Дјела, а по саслушању Нашег Министарског Савјета, ријешили смо и рјешавамо:

да се Саво Стругар, поштар-телеграфиста четврте класе улцињске поштанско-телеграфске станице, на основу члана 45. а у вези са тач. 2. члана 44. Закона о чиновницима грађанског реда, стави у пензију, која му по годинама службе припада.

Наши Министри Унутрашњих Дјела и Финансија нека изврше овај указ.

Цетиње 15. октобра 1909. год.

НИКОЛА с. р.

Министар Унутрашњих Дјела,
Ј. С. Пламенац с. р.

Министар Финансија и Грађевина,
Душан Вукотић с. р.

МИ
НИКОЛА Iпо милости Божјој
КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Правде и заступника Нашег Министра Просвјете и Црквених Послова постављамо:

за секретара Обласног Суда на Цетињу Стева Мартиновића, досадашњег писара прве класе у Министарству Просвјете, по потреби службе; и

за вршиоца дуж. секретара Обласног Суда у Никшићу Митра Јовићевића, досадашњег цариника царинице у Данилову граду, по потреби службе.

Наш Министар Правде и заступник Нашег Министра Просвјете и Црквених Послова нека изврши овај указ.

Цетиње, 25. октобра 1909. год.

НИКОЛА с. р.

Министар Правде и
Заступник Министра Просвјете и
Црквених Послова,
Д-р С. Дрљевић с. р.

МИ
НИКОЛА Iпо милости Божјој
КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог заступника Нашег Министра Просвјете и Црквених Послова, Нашег Министра Правде постављамо:

за контрактуалног писара прве класе Министарства Просвјете и Црквених Послова Сретена Вукосављевића.

Заступник Нашег Министра Просвјете и Црквених Послова, Наш Министар Правде, нека изврши овај указ.

Цетиње, 25. октобра 1909. год.

НИКОЛА с. р.

Заступник Министра Просвјете и
Црквених Послова,
Министар Правде,
Д-р С. Дрљевић с. р.

МИ
НИКОЛА Iпо милости Божјој
КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Војног производимо:

у чин официра народне војске, подофицире народне војске: Божа Врбицу из баталиона Његушко-Теклићког; Томицу Вешковића из баталиона Братоножићког; Јована Велимировића из баталиона Горњо-Зетског; Петка Вучића из баталиона Граховског; Крста Јованова Мандића из баталиона Рудинско-Трепачког; Ђура Головића из баталиона Дробњачког; и Марка Јокановића из баталиона Планине Пивске.

Наш Министар Војни нека изврши овај указ.

Цетиње, 30. октобра 1909. год.

НИКОЛА с. р.

Министар Војни, Генерал-ађутант,
Бригадир Митар Мартиновић с. р.

МИ
НИКОЛА Iпо милости Божјој
КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Војног ријешили смо и рјешавамо:

да се артиљеријски потпоручик Миљан Ивановић отпусти из државне службе.

Наш Министар Војни нека изврши овај указ.

Цетиње, 30. октобра 1909. г.

НИКОЛА с. р.

Министар Војни, Генерал-ађутант,
Бригадир Митар Мартиновић с. р.

НЕСЛУЖБЕНИ ДИО

Дворске и дипломатске вијести

— Њ. Кр. В. Књаз Господар извезао се јутрос до Његуша, одакле се послјије подне вратио.

— У уторник, 27. о. мј., на рођен дан Њ. В. Краља Едуарда, г. Бомон, олд. енглески отправник послова, примио је честитања у свом стану. На честитања су ишли: у име Њ. Кр. В. Књаза Господара први ађутант г. Михаил Поповић, а у име Књажевске Владе предсједник Министарског Савјета г. Др. Л. Томановић са ађутантом Министра војног г. кап. Саичићем. На честитању су били и чланови дипломатског кора. За вријеме пријема свирала је војна музика пред станом г. отправника послова.

— Поводом рођен дана Њ. В. Краља Виктора Емануела у четвртак 29. о. мј., г. барон Сквити од Палермити и Гварна, олд. кр. италијански посланик, примио је честитања. На честитању су били: Њ. В. Књаз Петар; у име Њ. Кр. В. Књаза Господара први ађутант г. Михаил Поповић, а у име Књажевске Владе предсједник Министарског Савјета г. Др. Л. Томановић. Честитали су такође чланови дипломатског кора, наши министри и великодостојници, официри и грађани. Пред здањем посланства свирала је за вријеме пријема војна музика.

Љубав и дипломатија

У француском листу „Le petit Marseillais“ г. Иг. ле Ру, један од чланова француског нарочитог изасланства на крунисању Цара Николе II., написао је чланак, који гласи:

Зближење Италије и Русије било је у здравицама у Ракоњију као громовски тресак. Онима, који биљеже с дана на дан промјене у историји, познато је, да је цио један низ непримјетних или јавних догађаја то зближење припремао.

Људи мога покољења се сјећају, да је једнога дана Цар Александар III, који је мјерио ријечи, устао приликом једног банкета и дигао ову здравицу:

„Једином вјерном пријатељу, кога имам у Европи“.

Ко бијаше тај вјерни пријатељ? Владалац једне мале књажевине, која броји једва 250.000 становника и војску од 36.000 војника, Никола Први Петровић—Његош, Књаз Црне Горе.

Просте душе виђаху у томе неко пребацавање. Досјетљивији примјерицаху, да Књаз Никола на раскрсници амбиција словенских, германских, турских и аустријских показује у својим готово неприступачним брдима појаву једног „ортодокса“. Телеграф без жице не бјеше још пронађен, али се већ примјењиваше дипломатија без жице. Ушљед изјављеног пријатељства од стране руског Великана, Књаз мале Црне Горе постајаше од тада једна врло важна морална сила, један у неколико тајанствени чинилац будућих удеса Европе.

Али Великан руски не заштитаваше Књаза Црногорског само с

тога, што он бјеше слаб и мален, већ Александар III. сматраше Књаза Николу као најистакнутијег представника своје политике на Балкану.

Године пролазе, Русија и Француска се зближише. Вијенци, које су француски пукови носили у Ливадији иза ковчега Александра III. свједоче, да Велики Цар, на дан своје смрти, имао и других пријатеља осим Књаза Николе на Цетињу.

Иза тога долази ступање на пријесто Цара Николе II. и свечаности његовог крунисања.

Француска шаље у Москву нарочито изасланство; на челу тога изванредног посланства налази се генерал де Боадефр.

По жељи председника Феликса Фора, и ја сам пратио ту мисију у званичном својству. Исто као што данас Цар Никола, тако су тада и Французи жељели да избјегну некога на свом путу преко Европе.

Бојали смо се, да се за жељезничког путовања не сукобимо са каквом неочекиваном те и неподесном учтивошћу Цара Вилхелма, стога смо се упутили преко Беча.

Дођосмо на границу руску.

Тек што смо прошли границу, прво владарско лице, које спазисмо, бјеше Књаз Црне Горе. С прозора свога воза он се осмјекивао неколицини добрих пријатеља, које имађаше у француској мисији.

Нови цареви пријатељи, Французи, пођоше да поднесу своја поштовања томе ранијем царевом пријатељу.

Јурисмо, јурисмо жељезницом и ево нас у Варшави. Ту би одједном нагли застој, који се доста продужи. Распитавши се непримјетно што је томе узрок, руски официри, који бијаху послати да дочекају француско посланство, пришапташе нам:

„Ту је краљевић италијански, Књаз Напуљски, чији се воз и свита сријећу са вашим. Држи се, да ви не желите да се одједном тако изненада и случајно сретнете, те с тога ће воз Књаза Напуљског извршити заобилажење око вароши....“

Ствар бјеше у томе, што заиста онај, који је једног дана имао бити наш лојални пријатељ, не бјеше баш тада популаран у Француској. С разлогом или не, али му се пребацивало да много распростира у својој земљи страсну оданост наспрам Тројног Савеза. Непријатно бијасмо дирнути, што је ушљед једног изненађења пратио цара Вилхелма на великим маневрима, који су били у непосредној близини наше разграђене границе и чија позорница бјеше Елсас и Лотрингија.

Случај је био, да се заобилажење Књаза Напуљског извршило прије него што је било предвиђено.

Одједном нађосмо се лице к лицу. И одмах је затражио да му се представи шеф француске мисије. Бијаше му тада двадесет седам година. Он пође у сусрет нама са оном простотом, која му је увијек служила за правило. Посред свију тих униформисаних људи, он бјеше обучен у просто одијело са меким шеширом на глави. Његово достојанство, његов високи углед у маленом расту допадаше се свима.

И два мјесеца доцније у Риму, Књаз се Напуљски у очи свога ступања на пријесто, ожени са Јеленом, кћерком „јединог пријатеља“ Александра III, кћерком Књаза Николе Црне Горе. За вријеме свечаности крунисања, сви бијаху примјетили, да односи између цетињског Владаоца и сина Краља Умберта бијаху више него ли пријатељски, али ипак нико не уђе у праву тајну.

Рекло се доцније, да је руска дипломатија у том браку играла

улогу добре посреднице. А ствар је била у томе, што је овдје љубав била у сагласју са државним разлогом.

Парижани и Французи, који су из близу видјели младу италијанску Краљицу, лако су могли појмити, како је она могла очарати сина једне од најстаријих краљевских породица у Европи. Тако се ето догоди да тачка ослонца, која јој бјеше потребна за подржавање њених непрекидних нада, постаде стожер, око кога Александар III. обрташе своју европску политику....

Да ли треба послје тога да се чудимо, што Русија и Италија једна другој пружају руке у часу, кад германска најезда пријети Балкану?

Балкан Балканцима

Поводом скорашњег бављења бугарског краља Фердинанда у Србији доноси париски „Le Temps“ занимљив са историјског и политичког гледишта чланак, који гласи:

„Неочекивани, срдачни и знаменити сусрет бугарског краља Фердинанда са српским престолонашљедником краљевићем Александром у Крушевцу изазвао је у бечким и берлинским новинама коментаре са ненадном и неспрјатеном зловољом. Можда би боље било, да су та своја расположења прећутали. Одиста, догађај овај доказује од двије ствари једну: или словенске државе на Балкану помишљају да се политички приближе једна другој, или не мисле на то. У оба случаја, страховања која изгледа да изазива то приближење, само ће појачати или створити одлуку да се оно што прије оствари. Логично је и наравно, да балканске државе траже у јединству јемство снази. Због тога им могу замјерити само они, који би се хтели окористити њиховом слабоћом. Балкански тројни савез, о којем се је више пута говорило, не би био и не би смио да буде офензиван. Бечке и берлинске новине својом неоправданом агитацијом пружиле би противницима аустро-немачке политике прилике, да у то посумњају.

Уз данашње прилике источне политике, особито уза све то јачу интимност између Беча и Цариграда, Бугари, Срби и Црногорци снађоше се у својој улози, прогледавши могућност споразума узајамног јемства. Било је доба послје рата 1885., кад је хипотезу таквог уговора било немогуће и замислити. Али мало по мало српско-бугарски одношаји се побољшаше. Године 1897. министарство Симићево и Стојиловљево бавило се преко Данића, српског посланика у Софији, питањем приближења. Одмах иза првих преговора слиједила су два путовања краља Александра у Софију. Касније за кабинета Вујића и Данева, опет су се повели преговори преко Ђаје, српског посланика у Софији. Најпослије прође 1904. радио је на томе да се постави темеље економском споразуму. Познато је, са каквом је живахношћу Аустрија примила вијест о том, да је споразум угађен.

Очита је у онај час била жеља приближења. И видјело се, гдје је књаз Фердинанд одвратио у Нишу посјету краљу Петру, који је у њему поздравио „представника братског народа“, иза чега оба владара брзојавише црногорском Књазу, увјеравајући га о солидарности свога пријатељства. То је покровило живце бечкој „Политичкој Кореспонденцији“. Упало је пак свима у очи, да при крунисању српског краља само Бугарска и Црна Гора бјеху заступане посебним мисијама. Српско-црногорски трговачки уговор, царински српско-бугарски преговори потврдише најпослије и у Биограду, као и у Софији и на Цетињу, тежњу, да се приведу у дјело позната формула балканских народа: „Балкан Балканцима!“

Признајемо, да не знамо, да ли су сада предвиђана аустројско-немачке штампе оправдана. Ако су основе, о којима се говори, заиста засноване, схватљиво је, да ће се о томе чувати највећа тајна. Неко се потужио, да је Извољски одобрио ове основе. То је било његово право и његова дужност. Русија може лојално провађати своју улогу моралног заштитника балканских Словена, само свајетујући их, да појачају своју дефензивну снагу. Француска, о којој се не може рећи, да је а рјигот против Аустрије и која је увијек уважила оно, што је праведно у аргументацијама на Балпау, у овом погледу једнако је мишљења, као и Русија. У опште зло је, кад су суверене државе слабе државе, а слабост балканских држава настојала је највише, да их расцепка. Умирење ових домаћих несло-

га значило би по нашем мишљењу изврстан напредак.

Пут краља Фердинанда у Србију изгледа нам природан, ако нема политичких сврха, а достојан хвале, ако их има. За мир Европе потребно је, да се садашњи status quo дуго времена не промијени. Соплидни и искрени споразум између Бугарске, Србије и Црне Горе допринио би овом status-u quo једно јемство више.

Руска изјава о анексији

У свесци за новембар енглеског часописа „Fortnightly Review“ изишао је од непознатог писца чланак, који има бити одговор на један ранији чланак у истом часопису, у којем је један добар познавалац руске политике оштро осуђивао политику грофа Ерентала поводом анексије Босне и Херцеговине. Сад је непознати аутор устао у одбрану политике Еренталове износије, како је анексија извршена потпуно са знањем и пристанком Извољскога.

Петроградска телеграфска агенција донијела је поводом тога открића ово службено саопштење:

„С извјесне се стране тврди, да је руски министар спољних послова сам препоручио аустро-угарској влади анексију Босне и Херцеговине. Та је вијест хотимично криво тумачење тајног меморандума, који је петроградски кабинет 19. јуна 1908. год. управлио бечком кабинету. Тај је докуменат, који чини један дио повјерљиве кореспонденције између споменутих кабинета, па је узрржак тога ипак продор у јавност, садржавао читав низ питања. Меморандум се је дотакао и питања о Босни и Херцеговини као и о Новопазарском Санџаку, али само ради тога јер је био у директној вези са пређашњим споразумом између Русије и Аустро-Угарске. Дакле, прави значај овог документа могао би се оцијенити једино онда, кад би били познати и сви остали руско-аустроугарски тајни документи. Петроградски кабинет изјавио се је у меморандуму од 19. јуна 1908. год. одлучно за одржање statusa quo, те је нагласио, да питање Босне и Херцеговине и Новог Пазара носи чисто европски карактер, па се не може ријешити посебним уговором између Русије и Аустро-Угарске. Таква се изјава не може доиста тумачити као предлог за анексију.“

Андре Шерадам о Словенима у средњој Европи

Чувени француски публициста Андре Шерадам публиковао је у пошљедњем броју енглеског часописа „Quarterly Review“ чланак, у коме скреће пажњу на одвратност, коју осјећају 25 милиона Словена аустро-угарске монархије против везе с Немачком, а ову одвратност дијели и седам милиона Словена у Бугарској, Србији и у Црној Гори. Ових 30 милиона Словена, којима Нијемци грозе час јаче час слабије, симпатишу с државама у тројном споразуму; јер осјећају, да су њихове политичке жеље и интереси исто-вјетни са жељама и интересима ових држава. То обиљежава писац као врло важан моменат за тројни споразум, те то означаје будућим магнетским полем у Европи. Али како Нијемци раде и предузимљу све што је могуће, да одрже Словене на ниском ступњу образовања и политичких права, то је дужност државама тројног споразума, да уздижу у Словена аустро-угарских вјеру и поуздање у енглеску и француску. Уз то треба да буду Словени увјерени, да могу рачунати и на симпатије службене Русије.

Ове пак државе морају даље гледати да се преобрази средња Европа, а особито Балкан, свима могућим средствима. То ће се постићи на тај начин, ако се буде што више утицало на политичку зрелост Словена. За ту сврху ваља саставити нарочити одбор од познавалаца средњеевропских прилика и политичара француских, енглеских и руских, који ће у Француској, енглеској и Русији опет радити у том смислу. Овај одбор морао би имати непосредне везе са словенским политичарима у Аустро-Угарској и на Балкану.

Шерадам је увјерен, да би се Словени у Аустро-Угарској и на Балкану радовали, кад би знали да имају своје заштитнике у Лондону, Паризу и Петрограду.

НАРОДНО ЗДРАВЉЕ

Старе књиге

О штетним пошљедицама употребе старих књига написао је Д-р Јовановић — Батут у „Здрављу“ лијепоу поуку, коју због велике важности и за нашу школску омладину овдје доносимо. Поука гласи:

Кад настане нова школска година и почне упис ђака, настаје и брига о набавци потребних књига. Имућима је то, наравно, ситница, али је том приликом

сиротиња у невољи. Тешко јој је „толике паре издати“, па се на сваку руку довија, да то избјегне. Тражи старе књиге на поклон од школске власти или општинске; позајмљује их или купује од ђака виших разреда и т. д.: па се онда њима служи. Кад година прође, сиромаша стару књигу враћа или је опет продаје, да колико толико свој ранији издатак надокнади. И тако се дешава, да се једна књига промеће кроз ђаке по неколико година — обично све дотле, док се сасвим не распадне. То трпе, или боље рећи: то подржавају и потпомажу и сами наставници; — и саме школске власти. Нико много и не пита, је ли књига расута или прљава — само нека је по садржини цијела и исправна.

Па ипак не би требало да је тако. Већ са чисто школског и педагошког гледишта не може бити подједнако, да ли се ђак служи увезаном и чистом — дакле уредном књигом, или је то каква расута, разбучана, криљена, избилежена, масна и прљава „купусара“. У чистој и лијепој књизи са „подложеним“ корицама огледа се већ неки ред и нека исправност ђака, а то је велика добит за школу и за њега. Осим тога ће ђак у такој књизи све брже и лакше наћи, кадгод буде што затражио, па ће баш тога ради у њу чешиће и радије загледаати. — Има, дакле, основана педагошка разлога, да се ђаку — нарочито млађем — сваке године да у руке чист и уредан уџбеник. Доста је од њега, ако га он за вријеме употребе толико очува, да се њиме може цијеле године добро и лако служити.

Али осим тих школских или педагошких обзира, ваља том приликом на ум имати и здравствене. Многи може бити и не знају, да старе много употребљене књиге могу и здрављу наудити, па у томе незнању и чине ону погрешку. А кад би сазнали, шта новија наука о томе питању учи, јамачно би били обазривији.

Обично су старе, већ употребљене књиге масне и задрљане — нарочито на оним мјестима, гдје их је ђак најчешће отварао и највише читао. Поред тога су још по гдјекад мастилом замрљане или разним оловкама избилежене, па већ то не одговара хигијенским захтјевима. Од добре школске књиге иште хигијена са техничке стране: да је штампана јасно и разновјетно на чистој и бијелој хартији, а већ том захтјеву не одговара стара књига. Хартија јој изгуби бјелоћу и чистину, па слова од ње не одударају јасно и разновјетно. Осим тога знаци, билешке и мрље у штампи сметају читању — толико, да се и око и мозак много брже и много јаче уморе, него што би то иначе морало бити. Па ако се тај премор чешће понови или задуго потраје, онда може доћи и до озбиљнијих промјена и појава у очима или мозгу.

Још је здрављу опаснија она нечистоћа старих школских књига, која се обично налази на доњим, спољашњим рубовима листава. На тим рубовима је по гдјекада толико масти, зноја и друге нечистоће, да се чисто лијепо, и једва одвајају. А сва та нечистоћа тим је опаснија, што је у књизи остала на особити, доста сумњив начин. Ђак је за вријеме учења њу често прстом прелиставао, а прст је ква-сио — плувачком из његових уста. Ако се, дакле, у току школске године кадгод десило, да је у устима или ждријелу имао каквих заразних злици, н.п. клица шарлатине, фруса, инфлуенце, великог кашља, дифтерије, кочење врата, запаљења плућа, јектике (сушице) или друге које заразне болести (што није рјеткост!) — онда су се те клице у згодним приликама могле у књизи одржати, па при првој поновној употреби њеној и на другу коју особу пренијети — нарочито ако би та особа књигу исто онако (овлаженим прстом) прелиставала. У томе је најприје опасност од јектике (сушице), али и од других врста зараза.

Осим прелиставања може се књига — нарочито школска и овим начином заразити, па и за другога опасна постати. Као што је познато, ђак обично учи над књигом нагнут и погурен — или држећи књигу према лицу тако, да му је једва за 1 педла (30 см.) од уста удаљена. У том положају деси се да јаче хракне, да кихне или да се баш и накашље, па том приликом попрска своју књигу „паром“ и плувачком из уста, или „росом“ и ба-лом (слюзом) из носа. Још чешће се дешава, да у том положају гласно чита или прочитао на глас понавља („на изуст учи“), а то су све врло згодне прилике, да клице из његових уста пријеђу на листове књиге те да их заразе. Тако што деси се с тим лакше, што ђак у своје послу на све друго заборави, па врло често књигу и непосредно пред устима држи — од прилике исто онако, као кад би баш намјерно хтио да све клице књигом задржи и похвата. Ако је, дакле, у то доба у устима, ждријелу или носу имао клица јектике (сушице) или друге које заразне болести, ласно ће се десити, да их на књигу пренесе. А како

¹⁾ Човјек може тих клица у устима имати, ча и не показивао знаке болести.

те клице на листовима пађу повољне прилике за свој опстанак (довољно влаге, а мало свјетлости), дуже се у животу оддрже, па могу и послје неколико мјесеци заразити остати.

И још има једна прилика гдје ђак може своју књигу заразити. Као што је познато, по гдјекоји савјестан ђак и леже књигом у постељу, а мањи ђаци међу своје књиге и под главу да с њима пренуће, небило боље своју „лекцију“ запамтити. По себи се разумије, да је у постељи најбоља згода за заразу — нарочито у оним приликама, гдје њих неколико заједно леже.

Из сличних узрока сумњиве су и књиге, које се позајмицом узимају из разних библиотека и књижара. Шта више: могло би се рећи, да су такве књиге у неку руку још опасније. Мијењају чешће своје читаоце: — иду, тако рећи, из руке у руку — па том приликом најчешће кад-тад и на заразу... То бива тим прије и тим лакше, што се њима често служе слабуњавци, болешљивци, болесници и опораваљеници од какве заразе — дакле баш особе, које их могу заразити. Одијељене од друштава, везане за кућу и постељу траже забаве и разоноде у књигама, а ако иначе, док су здраве биле, нијесу много читале.

О опасности од старих и загађених школских књига било је уопште већ много писано, али само у толико, да их ваља с времена на вријеме дезинфиковати. А како је та врста дезинфекције од тога доба знатно усавршена, има много општина и школских власти, које су то питање парочитим правилницима регулисале. Напређују н. пр., да се старе књиге из јавних библиотека и књижарница за позајмицу сваког мјесеца, а школске сваког распуста (Ферија) под надзором власти дезинфикују. За школске постоји још и то наређење, да се употребљене ђачке књиге имају дезинфиковати и послје сваке заразне болести, која би се у школи или бар у учионици појавила.

На жалост ни те мјере нијесу сасвим поуздане — нарочито код старих школских књига. Све да се увијек и нађе згодна прилика за поуздану дезинфекцију — а то је код нас тешко — ко ће н. пр. сваку употребљену ђачку књигу пронаћи да се десификује, прије него што ће је старији ђак млађем свом другу поклонити, позајмити или продати? И ко ће знати и контролу водити, је ли свака дезинфикована, ако се не удеси, да се једино тога ради од саме власти добије нарочити знак или жиг?.. Све су то велике тешкоће, које су у школском животу готово несавладљиве — које, дакле ваља по могућности избјежавати. Зато се од тих захтјева по мало одустаје, и другим правцем полази. Школске власти почињу увиђати велики здравствени значај тога питања, и тога ради јавно забрањују употребу старих књига у школи. Тим путем пошла је недавно Управа новосадске српске гимназије. Она у својој школској објави изреком наглашује, да је ученицима забрањено, служити се старим школским књигама — а тај корак је само за похвалу. Јесте да тражи већи издатак у новцу, али њиме осигурава школи и ученику много замашнију корист. Најпослије ваља и на то помислити, да и сиромашни родитељи, па баш и сами ђаци имају доста својих личних и неразложних навика и потреба, које их много више стају. Издацима за њих могли би они врло ласно подмирити онај трошак око набавке нових књига — само кад би хтјели. Напомињем н. пр. само издатке на пиво, вино и ракију; издатке на дуван, и карте итд.

КЊИЖЕВНОСТ, УМЈЕТНОСТ, ПРОСВЈЕТА

† Сима Богдановић-Синиша. У Загребу је 16. о. м. у 77. години свог живота преминуо умировљени Ђ. и кр. пуковник и српски повјесничар Сима пл. Богдановић-Синиша. Покојникове су расправе излазиле у Летопису Матице Српске, у Годишњци Стојана Чупића, у „Стражилову“ и у „Србобрану“. У „Стражилову“ је године 1888. саопштио своју расправу с насловом „Народна традиција и непогрђивости историци“, у којој устаје и народно предање брани према покојном архимандриту Илариону Руварицу. Питања, која расправља у тој расправи, јесу: 1. Је ли Вукашин крвник цара Уроша? 2. Је ли Марко Краљевић Србин или Бугарин? 3. Је ли Вук Бранковић, зет Лазарева, издао свога таста на Косову? 4. Је ли Милош Обилић зет Лазарева? и 5. Кака је била војна снага Лазарева и Муратова у косовском боју 15. јуна 1389.? Под старије дане написао је популарну историју српског народа, која је остала у рукопису. Покојник се бавио и политиком а нарочито питањима српске народно-црквене автономije. Био је један од главних покретача новјег привредног покрета међу Србима у Хрватској. Покој му души и вјечан спомен!

Научни конгрес у Лилу. Недавно се је одржао у Лилу у Француској научни кон-

грес, који се бавио питањима из свих области физичких наука. Између осталог, поднесен је и извјештај о резултатима употребљавања топова против града у округу Ганпат (Француска), а Поанкаре је држао сјајан реферат о новим принципима механике — који су из темеља пољуљали класичку механику. Чак и Њутонова механика, која се до сада сматрала за непоколебљиву, постала је сумњива. Откриће радијума је уздрмало из основа Њутонову динамику. Бомбардовање, које је извршено са дјелицима радијума, а с брзином више од 100 километара у секунду, нијело је прве ударе начелима старе класичне механике. Чак и закон о свеопштој гравитацији није остао недирнут; он се више не приписује великој брзини.

Један од закључака свих тих теорија је, да ће планете напослетку пасти на сунце; али пошто је њихова брзина за једну милијарду пута мања од брзине зракова, та ће се катастрофа догодити чак послје неколико хиљада милијарди вјекова — нешто сасвим успокљавајуће.

Из овога не треба у осталом закључити — додаје г. Поанкаре — да је стара механика сасвим дискредитована. Брзина у нашем практичном и техничком животу допуштаће увијек примјењивање тековина обичне механике.

„Срце“. Књижара Цвијановића у Биограду издала је треће, знатно поправљено издање, од Спира Калика посрбљене Де-Амиџисове књиге „Il Cuore“ за дјелу од девет до тринаест година, књиге у којој има деветдесет прича из ђачког живота, једна лепша од друге. О овом Де-Амиџисовом дјелу, које је у оригиналу дочекало преко двјеста издања а преведено на језике свију просвјетљених народа, није потребно трошити ријечи у похвалу и препоруку. Срчад из Де-Амиџисова „Срца“ могу научити врло много, па с тога је и Просвјетни Савјет у Србији одобрио овај пријевод као згодан дар ученицима основних школа и нижих разреда у средњим школама. И ово треће издање, као и прво од године 1896. и друго од године 1901., украшено је са 38 слика и у сваком је погледу хвале вриједно. Књизи је цијена 2 круне а у лијепу повезу 3 круне. Ми је најтоплије препоручујемо српским родитељима.

Употреба митраљеа у рату. Од францускога мајора Герина. Превео поручник Живорад Пушић, Биоград 1909.

Ово дјело има 13. одјељака и то: 1. Организација. 2. Опште особине митраљеа. 3. Придавање и јачина митраљеа у европском и колонијалном рату. 4. Формација митраљеа у европским и колонијалним трупима за вријеме рата и мира. 5. Разни начини транспортовања митраљеа. 6. Митраљеа на аутомобилима. 7. Тактичка употреба. 8. Напад и одбрана. 9. Операције у колонијама. 10. Подешавање штитова за митраљеа. 11. Употреба аутоматичних пушака. 12. Употреба митраљеа са коњицом и артиљеријом и 13. Закључци.

Дјело је писано за француску армију, али се по прочитању јасно опажа, да се у свему потпуно може примјенити и на наше формацијско стање. Прегледне таблице потпуно су јасне и просте, што чини и њихову употребу простом.

Код транспортовања — те врло важне ствари — писац износи све могуће начине, који транспортовање олакшавају с обзиром на тежину оруђа.

Што се тиче тактичке употребе митраљеа за вријеме борбе, слободно се може тврдити, да је писац изнио толики број бојних случајева, да ће старијине, комбинујући ове за непредвиђени случај, моћи успјешно извршити добивени задатак.

Вриједност књиге, чија је употреба у француској војсци тако разграната, од драгоцене је вриједности и за нас. Старијински калдар користе се толико, да ће се увођењем тога оруђа код нас, приступити послу са довољно познавања материјала и особина тога важног оруђа. Потребно би било, да се то дјело што више у нашој војсци растури и знање, које оно даје, на старијине пренесе.

Књижевни оглас. Још прошле године објављено је, да је дата у штампу књига потписатог „Формални студијум“, која је сада готова. Књига садржи два дијела, теориски и практични дио. Техничка изградња претилатнику биће допадљива. По мишљењу Просвјетног Савјета, Књ. Министарство Просвјете ју је наградило. Надам се, да ће ова књига, као ручно упуство, добро доћи наставницима основних школа према новом наставном плану и програму.

Књига износи 6¼ табака, цијена круна 120.

Апелујући на своје колеге, молим, да се сви, који желе имати ову књигу, као и они, који су се претилатили а промијенили су мјесто службовања, јаве на адресу потписатог — Андријевица (Моптенегро). По пријему претилате, књига се одмах шаље.

Милан А. Цемовић

школски надзорник.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

Личне вијести. Др. Александар Петровић, публициста из Будимпеште, бавио се ове недјеље на Цетињу, и имао је част бити примљен од Њ. Кр. В. Књаза Господара у аудијенцију.

Племениски одбор. На основу чл. 48. закона о јавним зборовима и удружењима у Црној Гори, основало се је у Граховском племену удружење под именом „Одбор Граховског племена“. Удружењу је циљ да чува и унапређује целокупну, општу племенску имаовину. Одбор је састављен из 18. чланова, сразмјерно из шест племенских општина. У управу су ушли: за предсједника г. Никола Кујаџић, учитељ; за благајника г. потпоручник Мирко Булајић, а за дјеловођу г. Јован Кешељевић.

Из Цетињског Радничког Друштва. Од двије добро успјеле представе Народног Позоришта друштвеног са „Слободарком“ на 25. и 26. октобра, каса друштвена приходовала је свега 500-80 пара од продаје улазница, а перп. 13 добровољног прилога и то од: г-це Босиљке П. Пејановић и г. Јоша Ст. Мартиновића по 5 перпера, а од г. О. Бирбаха перп. 3. Осталих перп. 9 приложено је накнадно и послје већ закљученога рачуна добровољног прилога од перп. 586-50, такође на име куповине нових тамбура и униформе, а приложили су: г. Никола Кнежевић перп. 5, а г. Нешо Голубовић и Кићун Мијушковић по перп. 2.

За сјутра друштвено Народно Позориште приређује духовиту француску комедију „Мадам Монгоден“, такође уз учешће друштвеног Тамбурашког Збора.

Прилог. Васо Ф. Томашевић послао је из Америке перпера 126.65 пара, да се подијеле манастирима: Цетињском, Острошком, Косијереву, Ђелију Пиперској и св. Шпиритону у Крфу.

Петар Глушац и Лука Барбарос, Срби Лијани, послали су такођер из Америке перп. 48 као прилог манастиру Острогу.

ТЕЛЕГРАМИ

Биоград, 25. октобра. Краљ бугарски упутио је својеручно писмо пријестолонашљеднику Александру, захваљујући му на пратњи приликом екскурзије на Копаонику, те му је у исто вријеме послао за употребу своју слику са потписом. — Краљ је одликовао пријестолонашљедника првим степеном ордена Св. Александра.

Петроград, 25. октобра. У јучерашњој вечерњој сједници Думе, Министар Тимирјазев извјестио је Думу о својој оставци.

Цариград, 26. октобра. Порта је упутила велесилама, заштитицама Крита, циркуларну ноту, позивајући их да с погледом на ситуацију Крита и догађаје у Грчкој, успоставе дефинитивно режим на Криту.

Беч, 27. октобра. Ћесар је примио у подне у аудијенцију депутацију турских изасланика.

Букурешт, 27. октобра. Румунска агенција овлашћена је да формално опровргне вијест отоманске телеграфске агенције, односно закључења војног савеза између Аустро-Угарске и Румунске.

Цариград, 28. октобра. У циркуларној ноти Порте протестује се против агресивног држања Грчке и против наоружања на страни, с напоменом, да ће Порта одбити енергично свако отворено учешће Грчке.

Атина, 28. окт. Краљ је примио у аудијенцију турског посланика, којом приликом му је нагласио пријатељске намјере грчке владе наспрам Турске и да војничка организација у Грчкој иде само на то, да се повећа број војске, те је дао потврду да није постојало никаквих грчких чета.

Цариград, 28. октобра. Грчки посланик увјерио је Порту, да је влада грчка предузела све мјере да спријечи организовање и пролазак преко границе грчких чета.

Солун, 28. октобра. Једно одјељење, састављено од мјештана и жандара, успјело је да разбије чету зликоваца код мјеста Катерани на подножју Олимпа и ослободи

два солунска трговца, који су били заробљени од исте чете.

Царинарница је примила наредбу, да дозволи превоз за Србију десет тонелата динамита, који је стигао пошљедних дана.

Лондон, 28. октобра. У камари лордова одбачен је са 157 против 40 гласова законски пројект о изборном реду за варош Лондон, који је влада предложила. На банкету, који је давао лорд-мајор у Гвилдхаму, Асквит је држао говор о иностраној политици, рекавши да Инглеска има на истоку једину сврху да се уздржи мир.

Беч, 29. окт. Управитељ листа „Новоје Времја“ упутио је Еренталу телеграм, тражећи у интересу одношаја аустро-руских, објашњење поводом открића у „Fortinghtly Review“, односно преговора који су претходили анексији Босне и Херцеговине. Ерентал је одговорио, да не може изаћи из резерве и дати икакво објашњење прије него петроградски кабинет то затражи.

Беч, 29. октобра. Надвојвода Франц Фердинанд, одзивајући се позиву Цара Вилхелма, кренуо је са супругом синаћ за Берлин.

Биоград, 30. октобра. Пачу је извјестио владу, да је јучер потписан уговор о зајму, који износи 150 милиона, са чистим курсом од 83¼% и 4½% на име интереса.

Берлин, 30. октобра. Надвојвода Франц Фердинанд са супругом стигао је у подне, дочекан на станици од Цара Вилхелма, принцесе Ајтел Фредерик, Бетман-Холвега, Шена и власти.

Цариград, 31. октобра. Парламенат ће се данас састати.

Будимпешта, 31. октоб. Ушљед расцјеп у независној странци предсједник парламента Јуст и оба потпредсједника дали су оставке.

Списак странаца приспјелих на Цетиње од 20. до 30. октобра 1909. год.

Гранд Хотел: О. Хорак, чиновник из Прага; Ј. Шиански, учитељ из Моравске; П. Леднер, трг. путник из Трста; В. пл. Мајерхаузер, конс. аташе из Беча; Г. Гацер, прив. из Цириха; Ј. Багер, прив. из Констанце; Е. Ф. Ригс, прив. из Вашингтона; К. Ковли Кларке, прив. из Енглеске; Н. Сперанца, консул из Скадра; О. пл. Салдерн, прив. из Берлина; Г. Перица, трг. путник из Трста; Ф. Ванц, с госпођом, прив. из Дармштата; О. Келер, књижевник из Лапјига; Ј. Шенкер, сликар из Швајцарске; Др. А. Петровић, књижевник из Будимпеште; В. Милер, чиновник из Брна; Др. Тичар, лекар из Љубљане; Др. Ј. Јованић с госпођом, адвокат из Госпића; Р. Мазар, чиновник из Чешке; А. Бабурица, чиновник из Дубровника; Р. Незавдал, директор из Драча; С. Златарски, прив. из Петрограда; П. Цинк, судија из Абације; М. Шегвић, градитељ из Силета; Л. Брод, трг. путник из Беча; Ђ. Бароци, прив. из Парме; М. Висонки, прив. из Котора; Р. Жуткић, трговац из Котора; К. Ђуровић, трг. путник из Котора; Е. Л. Плес, сликар из Минхена; И. Давидовић с породицом, посједник из Паштровића; фон Корнидес с госпођом, књијар из Минхена; Др. П. да Канха Белтрао, чиновник из Пернамбука.

СТЈЕЧАЈ

На основу ријешења г. Министра Унутрашњих Дјела од 19. тек. мј. број 7664. — тражи се лекар за Област Морачко-Васојевићку са сједиштем у Колашину са годишњом платом од 3600 (три хиљаде и шест стотина) перпера, додатком од 500 (пет стотина) перпера и за издржавање коња 720 перпера.

Лекар ће бити дужан држати ручну апотеку и мораће не позив ићи по округу — колико по званичним толико по приватном послу, за које ће му се исплаћивати награда по „Санитетском Зборнику“.

Молитељ мора познавати Српски Језик; мора бити оспособљен за доктора целокупног љекарства на једном од признатих европских универзитета.

Молбе имају бити упућене Санитетском Одјељењу Министарства Унутрашњих Дјела и снабђевене потребним истравама.

Подробнија обавјештења могу се добити у канцеларији овога Одјељења.

Број 1338. Из канцеларије Санитетског Одјељења Министарства Унутрашњих Дјела, 20. октобра 1909 год., Цетиње. 2,6

